

Drømmer du om at blive selvstændig landmand?

Få overblik over, hvad du skal vide, for at drømmen muligvis kan gå i opfyldelse

DRØMMER DU OM AT BLIVE SELVSTÆNDIG
LANDMAND?

er udarbejdet i projekt "Giv stafetten videre til
nye kræfter i dansk landbrug", der er finansieret
af Promilleafgiftsfonden for landbrug.

SEGES

Landbrug & Fødevarer F.m.b.A.
Agro Food Park 15
8200 Aarhus N

+45 8740 5000
info@seges.dk
seges.dk

TEKST:

Anja Kruse Christensen
Ivan Damgaard
Rasmus Berg Larsen
Kenneth Kjeldgaard
Kirstine Østergård Kortbæk
Maria Louise Dahl
Malene Dall Hardt Hansen
Jane Karlskov Bille
Martin Stoltenberg Hansen
Pernille Pennington
Mille Møller Nielsen
Rikke Høgsaa Roding

DESIGN OG LAYOUT:

Mona Olin Hvidberg

Oktober 2019

STØTTET AF

Promilleafgiftsfonden for landbrug

Drømmen om at blive selvstændig landmand

For mange unge landbrugsstuderende, landmandssønner eller -døtre og driftsledere ude omkring i landet er den ultimative drøm at få foden under eget bord. At sætte gummistøvlerne i egen muld. At knokle under eget staldtag.

Men drømmen kan nogle gange synes langt væk. Udfordringerne står i kø, og muligheder er for få.

Få overblik over dine muligheder

I kataloget her får du et overblik over dine muligheder, og du får tips til, hvad du skal huske, når du går på jagt efter drømmen om at blive selvstændig landmand.

Du kan også møde en række unge landmænd, som er lykkedes med at komme ind i erhvervet. De fortæller, hvordan de fik deres drøm til at gå i opfyldelse, og hvad der har både overrasket og været svært for dem undervejs.

Find mere viden på LandbrugsInfo

Kataloget giver dig en hurtig indflyvning i de vigtigste emner. Hvis du ønsker mere viden, kan du finde uddybende materiale om alt fra finansiering til pension og selskabsdannelse på landbrugsinfo.dk

Ejerskifter i landbruget – hvor slemt ser det ud?

Man hører igen og igen om ejerskifteproblematikken i landbruget. Aldersgennemsnittet stiger. For få unge kommer ind i erhvervet. Behovet for at ejerskifte bliver større og større, år for år.

Men hvor slemt ser det ud? Og hvor ligger de største udfordringer – og de største potentialer? Det kaster en ny analyse lys over.

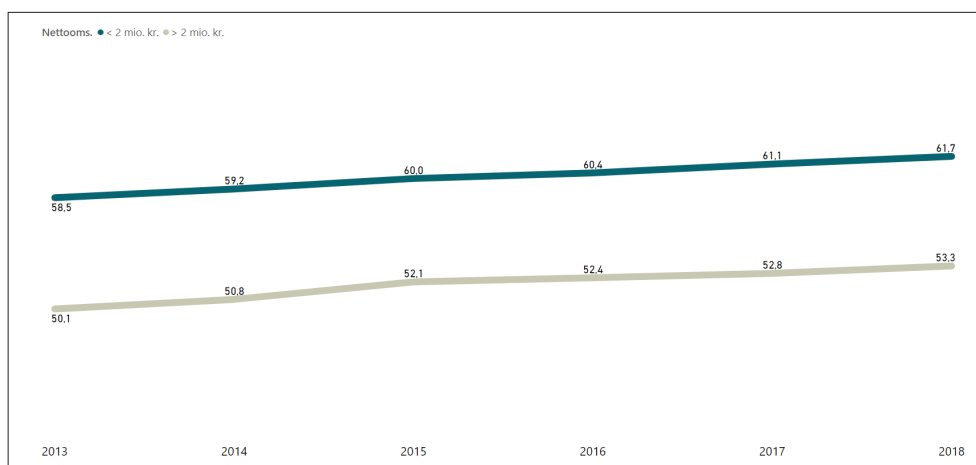
Den er god nok: Der bliver flere ældre landmænd og færre unge

I 2014 var lige godt 27 procent af de danske landmænd over 66 år. I 2018 var det tal steget til 31,3 procent. Samtidig er andelen af unge landmænd mellem 15 og 35 år faldet fra 4,4 procent i 2014 til 4,1 procent i 2018. Det svarer til blot 1.350 unge landmænd.

Andelen af unge landmænd i dansk landbrug er dermed meget lav. Samtidig stiger andelen af danske landmænd over 66 år, så næsten en tredjedel af landmændene i 2018 er over 66 år. Udviklingen tyder dermed på, at der kommer færre unge ind i erhvervet, samtidig med at mange ældre forbliver, hvilket blandt andet er medvirkende til udfordringerne med ejerskifter i landbruget.

De største udfordringer ligger hos de små virksomheder

Udviklingen kan også ses i aldersgennemsnittet, der bare er steget stødt de sidste mange år.

Analysen peger dog på, at der er forskel på, hvilke virksomheder der oplever de største udfordringer. Således tyder noget på, at ejerskifteproblematikken er størst for virksomheder med under 2 mio. kr. i omsætning. Her lå aldersgennemsnittet i 2018 på 61,7 år, mens den lå på 53,3 år for landmænd med en omsætning over 2 mio. kr.

Hvad betyder udviklingen for dig som ung landmand, der gerne vil være selvstændig?

Udviklingen betyder bl.a., at der er flere virksomheder med en omsætning under 2 mio. kr., der står til at skulle ejerskiftes, hvis ikke nu, så indenfor en overskuelig fremtid.

Undersøgelser viser, at ejendomme med en nettoomsætning under 2 mio. kr. primært handles af alders- eller helbredsmæssige årsager, mens f.eks. økonomien spiller en mindre rolle, da hovedindkomsten ofte stammer fra andre indkomstkilder.

Omvendt vil ejendomme med en nettoomsætning over 2 mio. kr. ofte blive handlet af strukturmæssige årsager, men også alders- eller helbredsmæssige og økonomiske årsager. Her spiller demografien og konjunkturudviklingen en stor rolle i behovet for ejerskifte.

Hvad skal du være opmærksom på, før du etablerer dig som landmand?

Som ung landmand, der gerne vil etablere sig som selvstændig, kan det være en mulighed at se potentialerne i at overtage en mindre ejendom, da der kan være "fornuftige markedspriser" på mindre ejendomme på grund af det store udbud.

Det kan også være en mulighed, at du som ung starter med at leje jord og/eller bygninger af en ældre landmand for at få testet dine drømme af som selvstændig landmand uden at skulle løbe en stor økonomisk risiko fra starten.

Et køb af en mindre virksomhed stiller krav om, at den dels kan honorere dine startup-drømme, og at den f.eks. også har potentiale til at kunne vækste til det, du drømmer om på sigt. Du kan læse mere om dette i afsnittet "Om at starte i det små – fra deltid til fuldtid" på side 8.

Som ung landmand, der gerne vil etablere sig, skal du nøje overveje, hvor stor din virksomhed skal være fra start i forhold til dine drømme, risici, økonomi og potentialer. Du skal også overveje, om virksomheden skal sælges til en anden ung køber, når du vokser ud af virksomhedens rammer, eller om den har potentiale og tilladelser til at kunne vækste til det, du ønsker om en årrække.

Jo større den er, jo mere kompleksitet og jo flere risici følger der også med. Det betyder, at du har brug for flere penge i investeringsfasen, stærkere faglige og ledelsesmæssige kompetencer i virksomheden og et helt andet mindset som ejerleder, end hvis du f.eks. etablerer dig med en mindre virksomhed og bygger dine egne kompetencer og virksomheden op i et tempo, som du og virksomheden kan følge med i.

Fakta om landbrugsvirksomheder med en nettoomsætning under 2 mio. kr.

- Aldersfordelingen viser, at 4 procent af landmændene i denne omsætningsgruppe er i aldersgruppen 15-35 år, 57,3 procent er i aldersgruppen 36-65 år, og 38,7 procent er over 66 år.
- Virksomheder med en omsætning under 2 mio. kr. udgør 73,5 procent af de danske landbrugsvirksomheder.
- De mindre landbrugsvirksomheder står for 9,8 procent af landbrugsomsætningen i dansk landbrug.
- 83 procent af virksomhederne med en omsætning under 2 mio. kr. har en høj overskuds- og soliditetsgrad.

Fakta om landbrugsvirksomheder med en nettoomsætning på 2-5 mio. kr.

- Aldersfordelingen viser, at 6,3 procent af landmændene i denne omsætningsgruppe er i aldersgruppen 15-35 år, 81,5 procent er i aldersgruppen 36-65 år, og 12,2 procent er over 66 år.
- Landbrugsvirksomheder med en omsætning på 2-5 mio. kr. udgør 12,9 procent af de danske landbrugsvirksomheder.
- Disse virksomheder står for 15,7 procent af landbrugsomsætningen i dansk landbrug, og ca. halvdelen har en høj overskuds- og soliditetsgrad.

Fakta om landbrugsvirksomheder med en nettoomsætning over 5 mio. kr.

- Aldersfordelingen viser, at 5,4 procent af landmændene i denne omsætningsgruppe er i aldersgruppen 15-35 år, 87,6 procent er i aldersgruppen 36-65 år, og 7 procent er over 66 år.
- Landbrugsvirksomheder med en omsætning over 5 mio. kr. udgør 13,6 procent af de danske landbrugsvirksomheder.
- Kun 1,6 procent af landbrugsvirksomhederne har en omsætning over 20 mio. kr. Til gengæld står de for 21,6 procent af landbrugsomsætningen i dansk landbrug.
- Kun 17,4 procent af virksomhederne med en omsætning over 5 mio. har en høj overskuds- og soliditetsgrad.

Den største hurdle: Finansiering

For mange unge, der drømmer om at blive selvstændige landmænd, er den største hurdle stadig at skaffe finansiering til projektet.

Desværre er der ikke en hurtig løsning på det problem.

De sidste 30-40 procent af finansieringen er de sværeste

Typisk vil det være de yderste 30-40 procent af købesummen, som bankerne kan være tilbageholdende med at finansiere. Dermed er det her, du skal kigge på alternative finansieringsmuligheder.

Og mulighederne er mange – lige fra løsninger, hvor du personligt ejer hele virksomheden til modeller, hvor du forpagter dele af bedriften, eller der står en andens navn på skødet.

De mange muligheder betyder, at det er vanskeligt at sætte formel på, hvordan en alternativ finansiering af den yderste del af købesummen skal stykkes sammen. For der findes masser af forskellige kombinationsmuligheder, og hvilken én, der er den rigtige for dig, afhænger af, hvordan din individuelle situation ser ud.

Få overblik over de forskellige finansieringsmuligheder

Når du overvejer dine muligheder, kan du se på, hvilke løsninger du kan kombinere – både leje- og forpagtningsløsninger og løsninger, hvor du står som personlig ejer.

Nedenfor har vi listet de forskellige muligheder for finansiering af den yderste del af købesummen:

- Egenfinansiering – altså din egen opsparing. Det vil sjældent være muligt at spare op til, hvad der svarer til 30-40 procent af en købssum
- Pengeinstitutlån – i de fleste tilfælde vil det ikke være muligt at låne det fulde beløb
- Ekstern investor
- Sælger-finansiering
- AP Pension
- Vækstfonden (etableringslån)
- Sælgerpantebrev, hvor sælger har pant i din ejendom, indtil du har betalt hele købesummen
- Earn-out, hvor du kun afvikler din gæld til sælger i de år, hvor virksomheden giver overskud.

De forskellige finansieringsmuligheder kan også kombineres, så du f.eks. ejer eller lejer hele bedriften, ejer stalde, dyr og maskiner, men forpagter markerne, eller at du kun ejer (dyr og) maskiner og lejer både stalde og jord.

Løsningen kan være at kombinere det traditionelle med det alternative

For langt de fleste unge landmænd vil vejen frem være en traditionel finansiering gennem et realkredit- og pengeinstitut kombineret med kapital fra Vækstfonden eller en ekstern investor.

Hvis du som ung landmand samtidig er villig til at forsøge dig med andre løsninger, så kan du kombinere det traditionelle med forskellige former for alternative ejerformer som f.eks.:

- AP Pension-løsning, hvor AP Pension køber bedriften og forpagter den ud til dig med forkøbsret.
- Sharemilking, hvor du har mælkeproduktion i lejede stalde og samarbejder med en planteavler om levering af foder til din mælkeproduktion.
- Forskellige leje- og forpagtningsløsninger, hvor du afhængig af driftsformen enten lejer eller forpagter jord, stald og maskiner og investerer i resten af virksomheden.
- Overtagelse med succession, hvor du enten som familiemedlem eller nær medarbejder har mulighed for at overtage sælgers latente skatteforpligtelse. Overtagelsen er med til at finansiere et køb ved enten et nedslag i den kontante købesum eller ved en "gave" svarende til den beregnede passivpost, som fradrages ved opgørelse af gavens skatte- eller afgiftspligtige værdi.

Læs mere om særligt AP Pension-løsningen, eksterne investorer og Sharemilking i afsnittet "Om at starte i det små – fra deltid til fuldtid" på side 8.

Crowdfunding og grønne obligationer – er det en mulighed?

Det korte svar er: nej ikke p.t.

På nuværende tidspunkt er det svært at opnå finansiering ved hjælp af crowdfunding. Men der er mulighed for, at crowdfunding er fremtiden for investorindskud (ved køb) og som finansiering af driftskredit og lån til forskellige projekter (efter køb).

Grønne obligationer bliver først et alternativ, når der er en fast definition for, hvad begrebet dækker over. Lige nu er der ikke en fælles definition af grønne obligationer, der er en særlig type obligationer, hvor udsteder investerer i vedvarende energi, energieffektivitet og andre CO2-reducerende projekter.

Indtil videre har kun Danske Bank, Nykredit og Nordea udstedt grønne obligationer i Danmark og kun til klima- og energivenlige boliger. Men alt taler for, at grønne obligationer vil komme til at spille en rolle i finansieringen af dansk landbrug i fremtiden.

Mød Martin Jonsson

Martin Jonsson fra Regstrup ved Holbæk er økologisk mælkeproducent.

Han har etableret sig med en forpagtningsaftale med AP Pension. Det betyder, at han forpagter det økologiske kvægbrug Skovbakkegård i en 10-årig aftale med pensionsselskabet.

Når de 10 år er gået, skal Martin tage stilling til, om han ønsker at købe gården. Med aftalen har han nemlig forkøbsret, så han kan overtage gården og drive den videre i eget navn.

Du kan høre Martins historie i videoen "Godt etableret med forpagtningsaftale", som du finder på SEGES.tv:
www.seges.tv/video/49505515/godt-etableret-med

Du kan finde flere historier om ejer- og generationsskifte på
www.seges.tv/tag/ejer-og-generationsskifte

Om at starte i det små – fra deltid til fuldtid

Kniber det med at skaffe finansiering? Så er din mulighed måske at etablere dig som selvstændig uden at eje en landbrugsejendom eller ved kun at eje en mindre del af den jord og de bygninger, som indgår i bedriften.

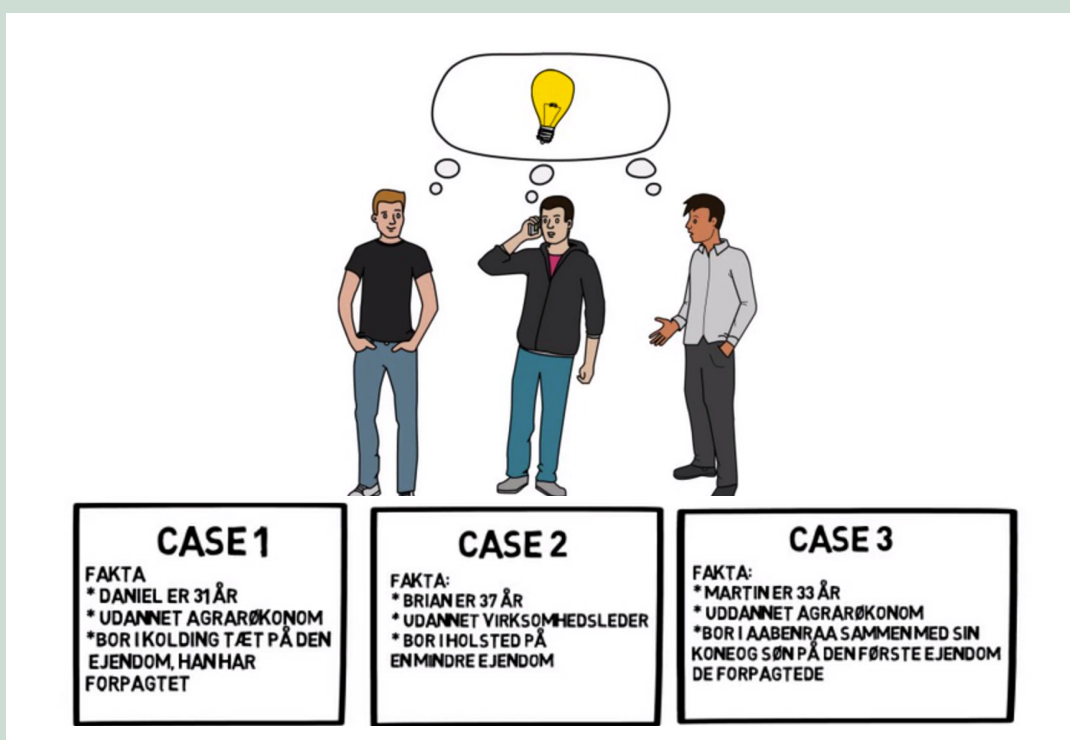
Den tilgang kalder vi "Fra deltid til fuldtid". Her er der fokus på, at der er andre måder at etablere sig på end ved at købe en ejendom til 30-50 mio. kr., hvor du samtidig skal være mester i produktionsstyring, personaleledelse og være en dygtig virksomhedsejer, der tjener penge. Det er en stor udfordring for mange unge, som oveni skal leve op til en række krav fra bankerne, før de vil gå med i projektet som finansiel partner.

Bankerne har fokus på, hvordan dit CV ser ud f.eks. i forhold til:

- Ledelseskompetencer
- Produktionsresultater
- Erfaring fra tilsvarende produktion
- Personlige kompetencer / relevant uddannelse
- Krav om egenfinansiering

Det kan være svært for mange unge at ligge højt på alle fem parametre. Men her er det, at "Fra deltid til fuldtid" kan være en løsning for dig, der gerne vil i gang med dit eget.

Se tegnefilm: Tre måder at realisere drømmen om at blive selvstændig landmand

Tegnefilmen "Alternativer til ejer- og generationsskifte" fortæller, hvordan tre forskellige unge landmænd er kommet i gang med landmandslivet. Fælles for alle tre måder er, at den unge landmand får opbygget ledelses- og produktionserfaring med en minimal investering, og at han ofte har mulighed for at trække på en erfaren virksomhedsleder eller investor.

Se filmen på <https://vimeo.com/181170404>

Typisk er der to modeller til at komme i gang i det små:

- Forpagtning
- Sameje og glidende generationsskifte

Forpagtningsmodeller

Der findes flere muligheder for forpagtningsløsninger. Fælles for dem alle er, at du som ung landmand helt eller delvist forpagter en landbrugsejendom, hvor du etablerer din landbrugsvirksomhed. Det kan være i form af:

- AP Pension-modellen
- Eksterne investorer
- Leje af stalde til husdyrproduktion / sharemilking
- m.fl.

AP Pension-modellen er en model, hvor AP Pension køber en ejendom og forpagter den ud til dig med forkøbsret. I praksis sker der ofte det, at du som ung landmand har fundet en landbrugsejendom, som du ikke kan få finansieret købet af. Efter en godkendelsesprocedure af dig købes ejendommen af et selskab, der er oprettet af AP Pension. Herefter bortforpagter AP Pension ejendommen til dig for en periode på 8-10 år. Du har køberet til ejendommen ved forpagtningsaftalens udløb, og købsvilkårene fastsættes, når I indgår i forpagtningsaftalen.

Eksterne investorer køber ejendomme, som de efterfølgende bortforpagter til f.eks. unge landmænd som dig. Der er flere forskellige modeller for, hvordan en ekstern investor er gået ind i en investering / et samarbejde med en ung landmand. Der er også eksempler på, at investoren udover at købe aktivmassen også leverer en samlet virksomhedsledelsespakke til den unge. Pakken indeholder typisk den samlede økonomistyring, den overordnede strategiske ledelse af ejendommen og forskellige overordnede administrative opgaver. Dermed skal du "kun" fokusere på driftsledelse, effektiv produktion og højt økonomisk afkast.

Nogle af de eksterne investorer har en lang investeringshorisont, mens andre er indstillet på kun at være med i en opstartsfase, hvorefter du kan købe aktivmasserne – enten på én gang eller over tid, f.eks. via en earn-out model.

Leje af stalde til husdyrproduktion / sharemilking ses i stigende grad, hvor du som ung landmand etablerer husdyrproduktion i lejede stalde, sådan at dine etableringsomkostninger alene går til køb af besætning, inventar og evt. maskiner. Dette kan ske i kombination med, at du indkøber grovfoder hos ejeren af stalden, som fortsat står for markdriften. Fastsættelse af leje af stalde kan gøres afhængig af mælkepriserne, så lejeudgifterne fastsættes i forhold til indtjeningen.

Fordele og ulemper ved forpagtningsmodeller

Der er både plusser og minusser forbundet med at etablere sin landbrugsvirksomhed helt eller delvist på forpagtede arealer eller i lejede bygninger. Før du indgår en forpagtnings- eller lejeaftale, skal du derfor nøje veje fordelene og ulemperne op mod hinanden.

Fordelene ved at etablere sig via forpagtning er bl.a.:

- Det er mindre kapitalkrævende, når du ikke skal købe en ejendom
- Der er større fleksibilitet – det er lettere at ophøre med virksomheden
- Du løber ingen risiko, hvis jord og bygninger falder i værdi.

Ulemper ved forpagtningsmodeller:

- Du har ikke mulighed for at yde sikkerhed i ejendommen, som ejes af bortforpagter
- Du opnår ikke en andel i eventuelle værdistigninger på jord og bygninger
- Der er en risiko for, at forpagtnings-/lejeaftalen ikke kan forlænges ved udløb.

Sameje og glidende generationsskifte

Et ejerskifte i "etaper" er på ingen måde en ny eller alternativ ejerform, men hvor et glidende generationsskifte tidligere oftest var mellem familiemedlemmer, så sker det i højere grad i dag mellem ikke-familierelaterede personer. Det betyder, at du i højere grad skal have fokus på, hvad der gælder for samejkonstruktioner.

Det, der kendetegner et glidende generationsskifte, er, at landbrugsvirksomheden, herunder ejerskabet til landbrugsejendomme, overdrages etapevis over en årrække, sådan at den hidtidige ejer forbliver medejer i en periode. En model er, at du som ung landmand over tid overtager mere og mere af ledelsen, efterhånden som du er klar til det for til sidst at have det ledelsesmæssige ansvar for den samlede virksomhed. Herefter kan du over kortere eller længere tid begynde at overtage ejerskabet af virksomheden.

I visse tilfælde vælger ejeren at lægge virksomheden inkl. ejendomme ind i et selskab, så det glidende generationsskifte sker ved etapevis at overdrage kapitalandele til dig som ny ejer, men oftest sker generationsskiftet ved overdragelse af ideelle andele, så den hidtidige ejer og dig som ny ejer i en periode ejer virksomheden i sameje.

Man vil typisk i forbindelse med overdragelse af den første ideelle andel af virksomheden aftale en plan for fremtidige overdragelser, herunder tidspunkt og pris. Samtidig med overdragelse af den første andel bør I ligeledes aftale, hvad der skal gælde, hvis du ikke formår at skaffe kapital til fremtidige overdragelser, eller hvad der skal gælde, hvis I ikke formår at samarbejde.

Det at eje aktiver, herunder ejendomme, i sameje, rejser en række problemstillinger, som du skal være særlig opmærksom på, særligt i forhold til hæftelse, pantsætning og opløsning af samejet.

Det ses også, at landbrugsejendommen ejes i sameje mellem flere personer, mens driften af landbrugsvirksomheden sker i et I/S, hvor ejerne deltager som interessenter. Det rejser yderligere problemstillinger i forhold til ejerskabet til aktiver, pantsætning af dem og opløsning af I/S'et.

Du kan læse mere om I/S'er i afsnittet "Overvej du et I/S?" på side 14 og om selskaber i afsnittet "Selskab eller personligt ejet – hvad skal du vælge?" på side 12.

PLAN

JANUAR	FEBRUAR	MARTS	APRIL	MAY	JUNI
1-1	1-1	1-1	1-1	1-1	1-1
1-2	1-2	1-2	1-2	1-2	1-2
1-3	1-3	1-3	1-3	1-3	1-3
1-4	1-4	1-4	1-4	1-4	1-4
1-5	1-5	1-5	1-5	1-5	1-5
1-6	1-6	1-6	1-6	1-6	1-6
1-7	1-7	1-7	1-7	1-7	1-7
1-8	1-8	1-8	1-8	1-8	1-8
1-9	1-9	1-9	1-9	1-9	1-9
1-10	1-10	1-10	1-10	1-10	1-10
1-11	1-11	1-11	1-11	1-11	1-11
1-12	1-12	1-12	1-12	1-12	1-12
1-13	1-13	1-13	1-13	1-13	1-13
1-14	1-14	1-14	1-14	1-14	1-14
1-15	1-15	1-15	1-15	1-15	1-15
1-16	1-16	1-16	1-16	1-16	1-16
1-17	1-17	1-17	1-17	1-17	1-17
1-18	1-18	1-18	1-18	1-18	1-18
1-19	1-19	1-19	1-19	1-19	1-19
1-20	1-20	1-20	1-20	1-20	1-20
1-21	1-21	1-21	1-21	1-21	1-21
1-22	1-22	1-22	1-22	1-22	1-22
1-23	1-23	1-23	1-23	1-23	1-23
1-24	1-24	1-24	1-24	1-24	1-24
1-25	1-25	1-25	1-25	1-25	1-25
1-26	1-26	1-26	1-26	1-26	1-26
1-27	1-27	1-27	1-27	1-27	1-27
1-28	1-28	1-28	1-28	1-28	1-28
1-29	1-29	1-29	1-29	1-29	1-29
1-30	1-30	1-30	1-30	1-30	1-30
1-31	1-31	1-31	1-31	1-31	1-31
2-1	2-1	2-1	2-1	2-1	2-1
2-2	2-2	2-2	2-2	2-2	2-2
2-3	2-3	2-3	2-3	2-3	2-3
2-4	2-4	2-4	2-4	2-4	2-4
2-5	2-5	2-5	2-5	2-5	2-5
2-6	2-6	2-6	2-6	2-6	2-6
2-7	2-7	2-7	2-7	2-7	2-7
2-8	2-8	2-8	2-8	2-8	2-8
2-9	2-9	2-9	2-9	2-9	2-9
2-10	2-10	2-10	2-10	2-10	2-10
2-11	2-11	2-11	2-11	2-11	2-11
2-12	2-12	2-12	2-12	2-12	2-12
2-13	2-13	2-13	2-13	2-13	2-13
2-14	2-14	2-14	2-14	2-14	2-14
2-15	2-15	2-15	2-15	2-15	2-15
2-16	2-16	2-16	2-16	2-16	2-16
2-17	2-17	2-17	2-17	2-17	2-17
2-18	2-18	2-18	2-18	2-18	2-18
2-19	2-19	2-19	2-19	2-19	2-19
2-20	2-20	2-20	2-20	2-20	2-20
2-21	2-21	2-21	2-21	2-21	2-21
2-22	2-22	2-22	2-22	2-22	2-22
2-23	2-23	2-23	2-23	2-23	2-23
2-24	2-24	2-24	2-24	2-24	2-24
2-25	2-25	2-25	2-25	2-25	2-25
2-26	2-26	2-26	2-26	2-26	2-26
2-27	2-27	2-27	2-27	2-27	2-27
2-28	2-28	2-28	2-28	2-28	2-28
2-29	2-29	2-29	2-29	2-29	2-29
2-30	2-30	2-30	2-30	2-30	2-30
2-31	2-31	2-31	2-31	2-31	2-31

Mød Morten Ulbæk

Morten Ulbæk er 24 år og intet mindre end 20. generation på Ulbækgård, som ligger ved Daugaard nord for Vejle Fjord.

Morten driver virksomheden Ulbækgaard Agro, som fokuserer på en mindre niche-svineproduktion, der passer til et enmandsselskab.

Mortens plan har været at opstarte et hobbylandbrug på gården og derefter udvikle det til et fuldtidslandbrug. Han brugte sin afsluttende opgave på Bygholm Landbrugsskole til at skubbe gang i projektet og dermed også generationsskiftet.

Morten producerer "Kirsebærgrise"

Da Morten Ulbæk lagde strategien for generationsskiftet af slægtsgården, udviklede han samtidig sit unikke koncept kaldet Kirsebærgrisen.

Konceptet "Kirsebærgrisen" går ud på, at de fritgående grise fodres med en blanding af vand, sukker og kirsebær. De fodres, til de vejer ca. 125 kg., hvorefter de slægtes. Produktionen er fuldstændig antibiotikafri, og Morten producerer mellem 1.600 og 2.000 "Kirsebærgrise" om året, som han afsætter til slagterfirmaet Gert Nielsen.

Mortens hovedopgave på landbrugsskolen gjorde, at han og særligt faren Finn Ulbæk havde en tæt dialog og en fælles analyse af gården, dens værdier og dens muligheder. Det lettede forhandlingerne, at alting var blevet gennemgået stille og roligt og over de 1½ år, som Mortens projekt-opgave strakte sig over.

Morten havde oprindeligt lagt en plan for overtagelse på fem år, men som det ser ud nu, vil han kunne købe gården allerede i 2022.

Morten forpagter den jord, hvor grisene går, og han lejer derudover staldbygninger og nogle få, ældre maskiner. Strategien er at opbygge kapital nok til at kunne købe forældrene ud af gården "i ét hug".

Du kan høre mere om Morten Ulbæks virksomhed i videoen "Generationsskiftet på Ulbækgård" på SEGES.tv: www.seges.tv/video/37346133/generationsskiftet-pa-ulbaekgard

Fakta om Ulbækgård og Morten Ulbæks virksomhed

- Ulbækgård består af 55 ha. jord og 20 ha. skov
- Ulbækgaard Agro drives med fokus på en mindre produktion med lave omkostninger, men med stor kvalitet i produktet.
- Finansiering består af et banklån, et yderlån fra Vækstfonden og en mindre investering fra slagterfirmaet Gert Nielsen, som også er aftager af Kirsebærgrisene.
- Morten har undervejs fået hjælp af familiens advokat til udfærdigelsen af kontrakter. Derudover har Mortens lærere på Bygholm Landbrugsskole været gode sparringspartnere i udarbejdelsen af strategien for overtagelsen samt selve forretnings- og konceptudviklingen.

Selskab eller personligt ejet – hvad skal du vælge?

Når du skal etablere dig som landmand, er det godt at overveje, om det måske kan være en fordel for dig at drive din kommende virksomhed som et selskab.

Et selskab kan blandt andet bruges til at lave et løbende generationsskifte eller til at tiltrække eksterne investorer.

I landbruget findes der typisk to former for selskaber: Aktieselskaber (A/S) og anpartsselskaber (ApS).

Fakta om aktieselskaber (A/S)

- Et aktieselskab skal have en aktiekapital på mindst 400.000 kr. som et kontant indskud eller andre aktiver end penge svarende til op til 25 %.
- Når du stifter et aktieselskab, skal der oprettes et stiftelsesdokument, vedtægter og en ejerftale, der regulerer forholdet mellem aktionærerne.
- Et aktieselskabs øverste myndighed er generalforsamlingen, der består af alle selskabets aktionærer. Derudover skal der være en ledelse, der består af en bestyrelse og en direktion.
- Bestyrelsens opgave er at kontrollere selskabets økonomi og stå for den langsigtede ledelse og strategiplanlægning.
- Direktionens opgave er at tage sig af den daglige ledelse af virksomheden.
- Du må ikke være under konkursbehandling, når du opretter et aktieselskab.

Fakta om anpartsselskaber (ApS)

- Et anpartsselskab skal have en anpartskapital på mindst 40.000 kr. som et kontant indskud eller andre aktiver end penge svarende til op til 25 %.
- Når du stifter et anpartsselskab, skal der oprettes et stiftelsesdokument, vedtægter og en ejerftale, der regulerer forholdet mellem anpartshaverne.
- Et anpartsselskabs øverste myndighed er kredsen af ejere (anpartshaverne), der mødes til generalforsamlingen. Hvis de er enige om det, kan anpartshaverne vælge at træffe beslutninger på en anden måde end ved en generalforsamling.
- På generalforsamlingen vælges en revisor samt den daglige ledelse.
- Den daglige ledelse kan bestå af en bestyrelse og en direktion eller kun af en direktion. Hvis et anpartsselskab vælger at have både en bestyrelse og direktion, er bestyrelsen den øverste ledelse.

Fakta om selskaber i landbruget

- I 2018 var der 1.916 selskaber i dansk landbrug, og de stod til sammen for 9,6 procent af omsætningen i dansk landbrug, svarende til ca. 8 mia. kr.
- 42 procent af selskaberne havde i 2018 en omsætning på 0-2 mio. kr.
 - 14 procent havde en omsætning på 2-5 mio. kr.
 - 9 procent havde en omsætning på 5-10 mio. kr.
 - 8 procent havde en omsætning på 10-20 mio. kr.
 - 5 procent havde en omsætning på over 20 mio. kr.
- I 2018 sad selskaberne på 4,7 procent af jorden i dansk landbrug, 4,5 procent af kvægproduktionen, 12,8 procent af svinproduktionen og 11,7 procent af slagtesvineproduktionen.

Forskellene på personlig ejet virksomhed og selskab

Der er forskel på, om du driver din virksomhed i et selskab eller som personligt eje.

Når du stifter et selskab, stifter du en ny juridisk enhed, der ejes af en eller flere aktionærer eller anpartshavere.

Når du stifter en personlig ejet virksomhed, er det dig personligt, der hæfter for virksomheden. Det betyder f.eks., at virksomhedens kreditorer kan gøre krav på din personlige formue, hvis virksomheden går konkurs.

I et selskab hæfter du som aktionær eller anpartshaver kun for det beløb, du har indskudt i selskabet, da du købte aktierne eller anparterne. Dog vil kreditgiver ofte kræve en personlig sikkerhedsstillelse.

Som bestyrelsesmedlem eller direktør hæfter du heller ikke for selskabet, men du kan have et erstatningsansvar over for selskabet, hvis du har handlet strafbart.

Fordele ved selskaber

Ved at drive din landbrugsvirksomhed i et selskab kan du blandt andet inddrage andre i ejerskabet af virksomheden, f.eks. medarbejdere, børn og eksterne investorer.

Du kan også begrænse din risiko ved at opdele dine driftsgrene i flere selskaber, ligesom du kan eje både økologiske og konventionelle bedrifter. Derudover er der en række skattemæssige fordele.

Ulemper ved selskaber

Der er også en række ulemper ved at drive din virksomhed som et selskab. Særligt hvis du sammenligner med de fordele, som virksomhedsordningen giver, når du driver en personlig ejet virksomhed.

F.eks. kan du ikke modregne virksomhedens underskud i din eller din ægtefælles indkomst.

Søg altid professionel rådgivning

Om et selskab eller en personlig ejet virksomhed er den bedste løsning for dig, afhænger af dine konkrete forhold. Derfor råder vi altid til, at du søger professionel rådgivning.

Mød Flemming Nielsen og Ejner Hansen

Kyllingeproducent Flemming Nielsen og svineproducent Ejner Hansen har begge valgt at drive deres landbrugsvirksomheder i et selskab.

Flemming har stiftet Gl. Neergaard A/S sammen med fem kolleger i forbindelse med et generationsskifte, mens Ejner har omdannet sin virksomhed, Holmgaard Agro ApS til et anpartsselskab for lettere at kunne gennemføre et generationsskifte på sigt.

Hør deres historier i videoerne på www.seges.tv/tag/selskab

Ejner Hansen

Flemming Nielsen

Overvejer du et I/S?

Et I/S – eller et interessentskab, som forkortelsen dækker over – kan være en god måde at lave et glidende generationsskifte på.

Et glidende generationsskifte er, hvor ejerskabet af virksomheden overdrages etapevis over en årrække fra den tidligere ejer til den nye ejer, og hvor den tidligere ejer forbliver medejer i en periode.

I den periode, hvor ejerskiftet forløber, ejes virksomheden typisk af begge i sameje, mens driften af virksomheden sker i et interessentskab med begge som deltagere.

Derfor er et I/S en god idé ved et glidende generationsskifte

- I sikrer jer mod uforudsete forhold, som kan være svære at løse gennem dialog, når "skaden" er sket.
- I får mulighed for på forhånd at tage højde for væsentlige ændringer i jeres situation, som f.eks. sygdom, konkurs, skilsmisse osv.
- I skaber bedre vilkår for at undgå gnidninger mellem jer og jeres familier.
- I kan indlægge faste "servicetjeks", så I løbende får taget hånd om ændringer, der sker under generationsskiftet.
- En skriftlig aftale skaber større tryk for alle parter – både inden, under og efter generationsskiftet.

Fakta om I/S'er i landbruget

- I 2018 var der 3.049 I/S'er i dansk landbrug. I dem var 10 procent af ejerne i aldersgruppen 15-35 år, 68 procent var i aldersgruppen 36-65 år, og 22 procent var over 66 år.
- I/S'er stod i 2018 for 14,4 procent af omsætningen i dansk landbrug, svarende til ca. 12 mia. kroner.
- 59 procent af I/S'erne havde i 2018 en omsætning på 0-2 mio. kr.
17 procent havde en omsætning på 2-5 mio. kr.
11 procent havde en omsætning på 5-10 mio. kr.
7 procent havde en omsætning på 10-20 mio. kr.
4 procent havde en omsætning på over 20 mio. kr.
- I 2018 sad I/S'erne på 15,4 procent af jorden i dansk landbrug, 15 procent af kvægproduktionen, 16,9 procent af soproproduktionen og 18,8 procent af slagtesvineproduktionen.

Det skal du være opmærksom på, når du opretter et I/S

Selvom et I/S kan være en god løsning, når du skal indgå i et glidende generationsskifte, er der stadig en række ting, du skal være opmærksom på, hvis du vil sikre, at generationsskiftet bliver vellykket.

- ✓ Overvej, hvad formålet er med at lægge driften i et I/S, og skriv det ind i jeres I/S-kontrakt.
- ✓ Skriv i jeres I/S-kontrakt, hvem der hæfter for hvilke gældsposter. Vær opmærksom på, at når du deltager i et interessentskab, hæfter du personligt, ubegrænset og solidarisk, så hvis én af jer ikke kan betale jeres forpligtelser overfor I/S'et, så kan I/S'ets kreditorer rette deres krav videre til de øvrige deltagere.
- ✓ Aftal, i hvilket omfang jeres evt. ægtefæller skal inddrages i I/S'et. Skriv også ind i kontrakten, hvordan de orienteres om driften og vigtige beslutninger.
- ✓ Hvis en af jeres ægtefæller skal arbejde i I/S'et, bør I beskrive omfanget af arbejdet og vedkommendes aflønning og evt. medbestemmelse.
- ✓ Få fastlagt, hvor deltagerne i I/S'et bor, når aftalen indgås. Hvis I planlægger at skifte bopæl i forbindelse med overdragelsen af virksomheden, skal I aftale rammerne for det i kontrakten. Aftal også, hvad der gælder, hvis en af jer ikke ønsker at fraflytte eller overtage en bolig, og få fastlagt lejeperiode og fordeling af forbrugsudgifter.
- ✓ Beskriv jeres arbejds- og ansvarsopgaver. Hvis I planlægger, at køber skal overtage arbejdsopgaver fra sælger, bør I også skrive, hvornår ændringerne skal ske.
- ✓ Beskriv, hvem der har beslutningskompetencen i I/S'et, og notér vilkår om ferie, friweekender og helligdage, så både I og jeres familier ved, hvad der gælder. Aftal også, i hvilket omfang I må hæve til privatforbrug.
- ✓ Forhold jer til vigtige ændringer i samarbejdet, f.eks. indskydelse af yderligere værdier, som rykker på ejerandele. Aftal også "servicetjeks", hvor I gennemgår kontrakten for ændringer.
- ✓ Overvej, hvordan I vil løse en fastlåst situation, hvor I er så uenige, at I ikke kan træffe beslutninger ("deadlock"). Skriv også i kontrakten, hvornår en situation betragtes som "deadlock".
- ✓ Skriv i kontrakten, hvornår generationsskiftet senest skal være gennemført, og aftalen ophører. Hvis I ikke er sikre på tidspunktet, kan I indsætte en "hensigtserklæring" om, hvornår generationskiftet forventes at være gennemført.
- ✓ Skriv i kontrakten, hvornår og hvordan I kan udtræde af eller opsige kontrakten. Overvej også, om I kan overdrage jeres interessentskabsandel til andre, og om aftalen kan ophæves ved misligholdelse, samt om en deltager kan tvinges til at udtræde, f.eks. ved sygdom eller konkurs.
- ✓ Aftal regler for aftalens ophør. Beskriv, hvordan aktiverne skal værdiansættes, hvordan de skal afhændes, og om I har forkøbsret til dem.
- ✓ Notér, hvis I ønsker, at der skal være en forkøbsret eller køberet til den anden parts interessentskabsandel, og beskriv, hvornår og hvordan disse rettigheder gælder.
- ✓ Overvej, om interessentskabsandelen skal være jeres særeje, så den ikke skal indgå i en evt. fordeling. Overvej også, hvad der skal ske, hvis én af jer dør, og om I skal indsættes som arving i den andens testamente.

Er du gift – eller skal giftes – og står overfor et ejerskifte?

Som ung landmand skal du holde tungen lige i munden, når du står overfor både ægteskab og ejerskifte.

1. januar 2018 trådte en ny ægtefællelov i kraft. Med den er det muligt at aftale mere individuelle formuedelingsaftaler, herunder aftaler om formuedeling, formueart og hæftelse for gæld.

Hvis du er gift – eller skal giftes – og står overfor et ejerskifte, kan du og din ægtefælle dermed bruge reglerne til at aftale, hvordan I sikrer hinanden og gården, hvis I skulle risikere at gå fra hinanden, eller hvis virksomheden går konkurs.

Særeje, delingsformue eller en kombination?

Som reglerne er i dag, vil et aktiv, når du erhverver det, enten tilhøre dig som særeje, delingsformue eller en kombination af de to.

Om et aktiv er særeje, delingsformue eller en kombination af begge fastsættes på det tidspunkt, hvor aktivet bliver erhvervet og ud fra de midler, som aktivet bliver erhvervet med.

Det vil sige, at hvis du som landmand f.eks. overtager en ejendom, så bestemmer de midler, du køber ejendommen med, om ejendommen tilhører dig helt eller delvist som særeje, eller om ejendommen indgår som en del af din og din ægtefælles delingsformue.

Det betyder, at i de situationer, hvor f.eks. dine forældre ved et generationsskifte giver en del af ejendommen i gave til dig som særeje, så vil ejendommen blive dit særeje i sin helhed, hvis du samtidig overtager deres gæld i ejendommen.

Hvis du derimod også bruger midler fra din og din ægtefælles delingsformue, så vil der opstå et brøkdels-særeje, hvor den brøkdel af ejendommen, der er købt for særejemidler, vil være dit særeje. Den del vil så blive holdt udenfor en bodeling, hvis du og din ægtefælle skulle gå fra hinanden. Derimod skal den brøkdel af ejendommen, der er købt for fælles midler, deles mellem jer.

Dermed giver reglerne mulighed for at finde en løsning, der både tilgodeser dig og din ægtefælle og dine forældre, som I generationsskifter med, og som måske gerne vil sikre, at gården forbliver i slægten, selv hvis I skulle gå fra hinanden.

Delingsformue er det, man tidligere kaldte for fælleseje – altså midler som skal deles ligeligt mellem dig og din ægtefælle i tilfælde af skilsmisse og død.

Sumdeling: Denne mulighed skal du kende

Sumdeling vil sige, at hele en ægtefælles formue er særeje med undtagelse af et bestemt beløb. Dette beløb indgår i delingsformuen og vil skulle deles ligeligt mellem dig og din ægtefælle, hvis I går fra hinanden. Særejet beholder du selv og skal ikke deles mellem jer.

Delingssummen kan være et bestemt beløb af værdien af et bestemt aktiv eller blot et bestemt beløb af din formue.

Sumdeling kan bruges til at sikre hinanden med et bestemt beløb, selvom der som udgangspunkt er fuldstændigt særeje i jeres ægteskab.

Der er mulighed for at aftale, at delingssummen skal forøges over tid med et bestemt beløb, en bestemt procentsats eller via optrapning over en bestemt periode. Det er også muligt at pristalsregulere summen efter nettoprisindekset, sådan at den sum, der skal deles mellem jer, sikres mod inflation.

Sumsæreje: Denne mulighed skal du også kende

Sumsæreje er det modsatte af sumdeling og er, når en del af en ægtefælles formue er særeje, mens resten er delingsformue.

Det kan være et bestemt beløb af værdien af et bestemt aktiv eller et bestemt beløb af ægtefælens formue.

Sumsæreje kan bruges, hvis I gerne vil være fælles om fremtiden, men samtidig ønsker, at den merformue, som den ene af jer havde, da I blev gift, skal holdes uden for delingen.

Fordelen ved anvendelse af sumsæreje er, at I undgår, at der på et senere tidspunkt opstår tvivl om formuens størrelse, da formuen er angivet med et bestemt beløb i ægtepagten.

Det kan aftales, at sumsærejet prisreguleres efter nettoprisindekset, hvilket sikrer sumsærejet mod inflation. Men udover denne regulering kan sumsærejet ikke øges over tid. Sumsærejet kan til gengæld tidsbegrænses eller aftrappes over tid.

Det skal du vide om gaver

Med den nye ægtefællelov stilles der ikke længere krav om, at gaver mellem ægtefæller skal gives ved ægtepagt. Du kan dermed – uanset hvor stor en gave du ønsker at give – give din ægtefælle en gave uden samtidig at oprette en gaveægtepagt. I skal dog fortsat oprette en ægtepagt, hvis du ønsker, at gaven skal tilhøre din ægtefælle som særeje.

Overdrager du en gave af større værdi, skal du være opmærksom på at beholde tilstrækkelige midler i din bodel, så du fortsat kan dække dine løbende forpligtelser overfor dine kreditorer. Gør du ikke det, risikerer du, at gaven bliver omstødt af dine kreditorer. Her kan det være en god idé at oprette et gavebrev, hvor du skriver, hvad du overdrager til din ægtefælle og hvornår.

Det skal du vide om gæld

Med den nye ægtefællelov er det også blevet muligt at indgå aftale om, hvor gælden skal placeres. Du og din ægtefælle kan aftale, at gælden skal være den enes særeje, eller I kan aftale, at gælden skal være delingsformue og dermed bæres af jer i fællesskab.

En aftale om gæld kan vedrøre al nuværende som fremtidig gæld, al gæld før eller efter et bestemt tidspunkt, og al gæld af en vis art. Derudover kan den vedrøre et bestemt beløb af en gæld samt konkrete gældsposter eller brøkdeler af bestemte gældsposter.

En aftale om gældens placering skal ske ved at oprette en ægtepagt.

Slægtsgården forbliver i slægten

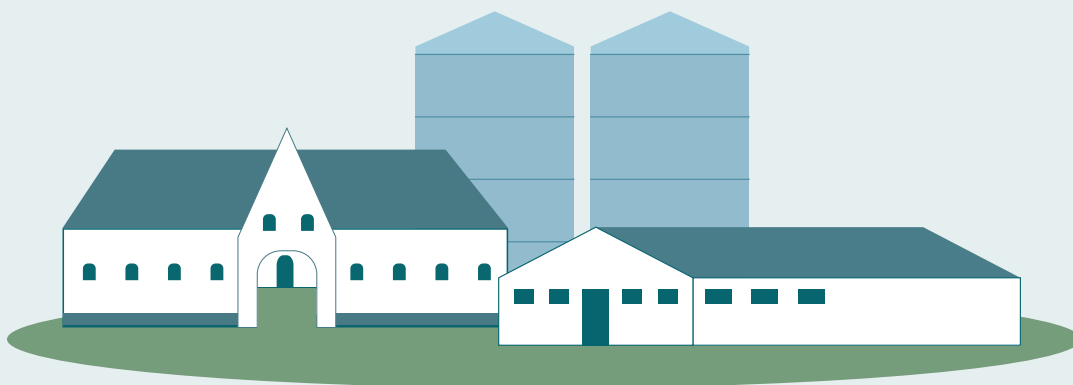
Et af de par, der har benyttet sig af mulighederne for at lave en skræddersyet formue-delingsaftale, er Christian Høegh og hans kone Nanna fra Kettinge på Lolland.

Christian har overtaget forældrenes landbrug, og han ville derfor gerne have særeje i ægteskabet, så gården ikke skal deles mellem ham og Nanna, hvis de går fra hinanden.

"Både mine forældre og jeg ønskede, at vi skulle have særeje, fordi det var et familiekøb. Der er også en egenkapital fra mine forældre, som vi ikke skal dele det hele af," forklarer Christian Høegh.

Selvom Nanna ikke kan få del i ejendommen, vil Christian gerne sikre, at hun kan komme godt videre, hvis de skulle gå fra hinanden. Derfor har de aftalt sumdeling. Her har de aftalt et beløb, som de skal dele i tilfælde af skilsmisse, selvom de har særeje i ægteskabet.

"Nanna skal være mor til mine børn, og jeg kan godt lide tanken om, at hvis vi går hvert til sit, så får hun en sum, så hun kan komme videre og få et godt sted at bo, hvor mine børn er trygge, uden at vi skal dele det hele," fortæller Christian Høegh.

Søg altid rådgivning

Fordi der altid vil være konkrete omstændigheder, som kan spille ind, anbefaler vi, at du kontakter en rådgiver med ekspertise indenfor området, hvis du står overfor et ejerskifte og vil sikre, at dine forhold passer til din situation.

Husk pensionen – nu og i fremtiden

Som ung landmand tænker du måske "Hvorfor skal jeg tænke på pension nu, hvor min største udfordring er, om jeg overhovedet kan komme til at etablere mig som selvstændig?"

På sin vis kan du have ret. Og dog. For sørger du ikke for løbende at få sparet op til pension, så risikerer du, at det bliver lige så udfordrende at komme godt videre fra erhvervet, som det var for dig at komme ind.

Så det korte af det lange er: Spar op til pension.

Men hvor meget bør du som landmand egentligt have sparet op? Og hvad er nu forskellen på livrente og aldersopsparing? Det og meget mere giver vi dig svaret på her.

Spar op til pension i virksomhedens gode år

Når du har etableret dig som selvstændig landmand og skal spare op til pension, er det godt at kende til 30 %-ordningen.

30 %-ordningen er en ordning, der giver dig som selvstændig mulighed for at indskyde op til 30 % af virksomhedens overskud på en pensionsordning og samtidig få fuldt skattefradrag for beløbet.

Ordningen giver en øget fleksibilitet for at opnå fradrag og spare op i de år, hvor virksomheden giver overskud.

30 %-ordningen er en livrenteordning, som udbetaler løbende ydelser, fra du går på pension og indtil din død. Men 30 %-ordningen er mere fleksibel end en almindelig livrente, fordi den giver dig mulighed for at benytte dig af et højere fradrag i de år, hvor virksomheden giver overskud.

Efter de almindelige regler vil du kunne fradrage 51.500 kr. Hvis du benytter 30 %-ordningen, vil du dog kunne få fradrag for op til 30 % af dit overskud – så ordningen er særligt relevant for dig, der har et overskud på over 175.000 kr.

Du kan læse mere om 30 %-ordningen i folderen "Spar op til pension i de gode år – 30 %-ordningen giver dig muligheden", som du finder et link på siden Pension for landmænd på LandbrugsInfo: www.landbrugsinfo.dk/Oekonomi/pension/Sider/eo_19_7696_AP4-Pension-for-landmaend.aspx.

Forstå dine pensioner: Bliv guidet gennem pensionsordningerne

Når du sparer op til pension, får du fradrag for din pensionsopsparing. Til gengæld skal du betale skat af din pension, når den bliver udbetalt. Beskatningen af din indkomst udskydes dermed fra optjeningstidspunktet til udbetalingstidspunktet. Samtidig er der en lempelig beskatning af det løbende afkast af din pensionsopsparing.

Der findes tre typer skattebegunstigede pensionsordninger – det vil sige pensionsordninger, hvor du enten kan få et skattefradrag ved indbetalingen, eller hvor du ikke skal betale skat ved udbetalingen.

De tre typer af skattebegunstigede pensionsordninger er:

- Livrenter (kaldes også alderspension): Pensionen udbetales som lige store løbende ydelser fra pensionstidspunktet, og indtil du dør.
- Ratepension (rateforsikring eller rateopsparing): Ved pensionering får du udbetalt pensionen i rater over mindst 10 år og maksimalt i 30 år.
- Aldersopsparing (og aldersforsikring): Udbetales som udgangspunkt som en sum, når du går på pension. Aldersopsparingen skal udbetales senest 20 år efter din pensionering.

De vigtigste ord du skal kende, når snakken falder på pension:

Privattegnet pensionsordning	Er en ordning, som du selv opretter i et pensionsselskab eller pengeinstitut, og hvor du selv indbetaler på ordningen.
Arbejdsgiveradministreret pensionsordning	Er en pensionsordning, hvor du som arbejdsgiver aftaler med din medarbejder, at du indbetaler en del af medarbejderens løn til pension.
ATP (Arbejdsmarkedets Tillægspension)	Er en obligatorisk pensionsordning for personer på arbejdsmarkedet. ATP er en livrenteordning.

Disse ord skal du også kende for at forstå skattereglerne for pensioner:

Pensionsafkastbeskatning (PAL-skat)	Alle de skattebegunstigede pensionsordninger er underlagt en særlig afkastbeskatning på 15,3 procent af årets afkast.
Fradragsværdi	Er værdien af den skattebesparelse, du opnår ved at kunne trække indskud eller præmier til din pension fra i din indkomst. Værdien afhænger af din øvrige indkomst.
Pensionsudbetalingsalder	Er det tidspunkt, hvor din pension tidligst kan blive udbetalt. Pensionsudbetalingsalderen er som udgangspunkt tre år, før du når folkepensionsalderen.

Som en del af en pensionsordning er der en række forsikringer, som dækker ved f.eks. sygdom, død osv. Her finder du de mest almindelige dækninger i pensionsordninger:

Kritisk sygdom	Mulighed for at få udbetalt en sum, før du går på pension, hvis du bliver alvorligt syg.
Invalidesum / -pension	Udbetaling af pension, hvis du mister en væsentlig del af din arbejdsevne. Invalidepension udbetales som løbende ydelse eller som en sumudbetaling.
Ægtefællepension (eller efterlever-pension)	Din ægtefælle eller samlever kan få udbetalt pension i en årrække, efter du er død. Pensionen kan alene tegnes sammen med livrenter.
Børnepension	Mulighed for, at dine børn under 24 år får en pension, hvis du dør eller kommer på invalidepension. Pensionen kan alene tegnes sammen med livrenter.
Garanteret ydelse	I forbindelse med livrenter er det muligt at aftale en mindste udbetaling. Det kan få betydning, hvis du dør, inden den garanterede ydelse er udbetalt.

Vil du vide endnu mere?

Kig i folderen "Forstå dine pensioner – bliv klar til, at talen falder på pension", hvor du kan slå flere ord op, som har at gøre med pension.

Du finder folderen på vores pensionsside Pension for landmænd på LandbrugsInfo:

www.landbrugsinfo.dk/Oekonomi/pension/Sider/eo_19_7696_AP4-Pension-for-landmaend.aspx

5 anbefalinger til pensionsopsparing

- 1) Det anbefales, at din pensionsudbetaling svarer til 80 pct. af din nuværende indkomst.
– På pensionsinfo.dk kan du finde oplysninger om dine pensionsprognoser.
- 2) Kom i gang i god tid – jo før jo bedre.
– Du skal spare ca. 1,5 gange så meget op om året, hvis du først kommer i gang som 40-årig sammenlignet med, hvis du starter som 30-årig.
- 3) Du bør primært spare op på ratepension, dernæst livrente.
– Ved lave indkomster kan aldersopsparing være et godt alternativ.
- 4) Husk, at du kan tegne gode forsikringer sammen med din pension.
– F.eks. for tab af erhvervsevne og udbetalinger ved kritisk sygdom.
- 5) Få et overblik over din pension.
– Pension er kompliceret – få hjælp fra din rådgiver.

Ved du, hvor meget – eller måske rettere hvor lidt – du kan få udbetalt i folkepension?

En folkepension er en social pension, som udbetales af staten. Som folkepensionist kan du maksimalt få udbetalt:

FOLKEPENSION	ENLIGE	GIFTE/SAMLEVENDE
Grundbeløb	6.237 kr. pr. md.	6.237 kr. pr. md. pr. person
Pensionstillæg	6.923 kr. pr. md.	3.453 kr. pr. md. pr. person
Samlet folkepension	13.160 kr. pr. md.	9.690 kr. pr. md. pr. person

Alle beløb er 2019-satser og før skat.

For mange vil en folkepension være en væsentlig nedgang i indtægt. Men har du sparet op til pension via en pensionsordning, bliver disse udbetalinger lagt oveni det beløb, du kan få fra staten. Derfor er det en god ide at spare op til pension, fra du starter på arbejdsmarkedet, så du er sikker på at få en god pensionstilværelse.

Drømmen om landmandslivet – har du tænkt det grundigt igennem?

Når du overvejer, om du vil være selvstændig landmand, kan det være en god ide at reflektere over din drøm.

Måske har du altid gerne ville overtage dine forældres gård? Måske har du bare altid villet være landmand? Eller måske vil du gerne starte helt fra bunden selv?

Der er mange muligheder for at blive selvstændig landmand i dag. Før du kaster dig ud i det, er det dog vigtigt, at du tænker grundigt over, hvad det er, du gerne vil.

Spørgsmål du kan stille dig selv og dine forældre, hvis I skal igennem et generationsskifte

Hvis din drøm indebærer at overtage en virksomhed via et generationsskifte, er det vigtigt, at du taler åbent med dine forældre omkring det.

Erfaringer viser, at det som ung kan være svært at åbne op for samtalen med sine forældre.

I den forbindelse er der en række spørgsmål, som kan være med til at klæde dig på til den samtale.

For det første kan det være en god ide at få sat lidt ord på din drøm om at blive selvstændig landmand:

Hvorfor er det netop lige denne drøm du har?

Dernæst er det vigtigt at få et indblik i, hvordan du kan opnå denne drøm. Her kan du med fordel tænke over:

Din personlige indsigt:

- Hvad ser du som dine stærke sider som menneske?
- Hvad ser du som dine svage sider som menneske?

Netværk:

Overvej, hvilke kompetencer der er vigtige, at du har i dit netværk, for at du kan opnå din drøm:

- HR: Medarbejdersamtaler, trivsel og motivation af medarbejdere
- Strategisk ledelse: At sætte mål for virksomheden, eksekvering og implementering
- Finansiering: Egenfinansiering, værdiansættelse og due diligence
- Økonomi: Regnskab, budget og kendskab til økonomiske nøgletal
- Landbrugsfaglig viden om stald, mark, dyr og lign.
- Andre kompetencer, du mener, er vigtige.

Din rolle:

Som landmand har du typisk mange kasketter på og mange roller at udfylde. Du er ejer, leder, direktør, driftsleder, HR-ansvarlig, fejedreng – ja, du kan selv fortsætte listen.

Men har du kompetencerne og tiden til alle rollerne – og ikke mindst, vil du påtage dig alle rollerne? Det er vigtigt, at du nøje overvejer, hvilke roller du selv vil udfylde i virksomheden, og hvilke roller du skal have andre til at udfylde.

Overvej f.eks., hvilken af følgende roller ønsker du at have i fremtiden:

- Leder vs. ejer-rollen: Skal du nødvendigvis eje og lede virksomheden? Eller vil du være mere tilpas med at lede virksomheden og lade andre om at eje den? Eller omvendt?
- Driftsleder vs. direktør: Skal du både være driftsleder og direktør? Brænder du f.eks. mest for dagligdagen i stalden og marken, eller brænder du mere for at sætte den strategiske kurs for virksomheden og sikre udvikling på den lange bane?

Overvej også, hvilket kompetencebehov der er i virksomheden. Opgaverne og ansvarsområderne for direktøren og driftslederen er meget forskellige og kræver vidt forskellige kompetencer. Du skal derfor nøje overveje, hvor dine bedste kompetencer ligger, og hvad du brænder for at arbejde med, og så skal du sætte det rigtige hold omkring dig.

Hvis du selv brænder for og er stærk til at arbejde med de strategiske opgaver, skal du måske finde den rigtige driftsleder, der kan frigøre mere af din tid fra dagligdagen i produktionen. Omvendt brænder du for dagligdagen i produktionen, at lede medarbejderne og at sikre, at I når i mål hver dag, skal du måske finde én, der kan hjælpe dig med at sætte den strategiske retning for virksomheden og sikre virksomheden på den lange bane.

Du skal have det bedste netværk

Det kan ligeledes være en god ide at tænke over, hvilket netværk du har nu.

Netværket kan spille en stor rolle på vejen mod at blive selvstændig landmand. Det kan både være formelle netværk som bankrådgivere og advokater, men også mere uformelle netværk som landmænd, der har erfaring med at starte op som selvstændig.

Derudover kan du også tænke over, om du ved, hvor du kan søge hjælp og sparring, når du bliver selvstændig landmand.

Tag et skridt ad gangen på din vej mod at blive selvstændig landmand

Når du har tænkt over de forskellige spørgsmål, er du måske kommet lidt nærmere drømmen om at blive selvstændig landmand, og du ved måske lidt mere om, hvordan du kan opnå det.

Vejen mod at blive selvstændig landmand kan være lang og kan måske til tider virke uoverskuelig. Derfor er det vigtigt, at du tager et skridt ad gangen og stopper op og reflekterer over din situation engang imellem. Så er du sikker på, at du både har hjerne og hjerte med i processen.

Held og lykke med at opnå din drøm.

